

Det här verket har digitaliserats vid Göteborgs universitetsbibliotek.
Alla tryckta texter är OCR-tolkade till maskinläsbar text. Det betyder att du kan söka och kopiera texten från dokumentet. Vissa äldre dokument med dåligt tryck kan vara svåra att OCR-tolka korrekt vilket medför att den OCR-tolkade texten kan innehålla fel och därför bör man visuellt jämföra med verkets bilder för att avgöra vad som är riktigt.

This work has been digitised at Gothenburg University Library.
All printed texts have been OCR-processed and converted to machine readable text.
This means that you can search and copy text from the document. Some early printed books are hard to OCR-process correctly and the text may contain errors, so one should always visually compare it with the images to determine what is correct.

*Preise
Griala frag*

HERTHA

TIDSKRIFT FÖR DEN SVENSKA
KVINNORÖRELSEN
UTGIVEN AV FREDRIKA-BREMER-FÖRBUNDET
❖ REDAKTÖR: ELLEN KLEMAN ❖

Eleganta och välgjorda
PROMENAD-

Kappor och Dräkter

samt KLÄDNINGAR för DAMER

PRIMA KVALITÉER

B'LLIGA BESTÄMDA PRISER

PAUL U. BERGSTRÖMS ^A 74 Drottninggatan 74
^B DAMKONFEKTION 1 tr.

Collan-Oljan

Världens förnämsta läder-
preservativ, gör skodonen
absolut vattentäta och minst
dubbelt varaktiga.

A.-B. Collan-Olje-Fabriken
T. OLSEN - STOCKHOLM

ADVOKATFIRMAN

ANDÉN & STAËL VON HOLSTEIN

Innehavare: Jur. Kand. EVA ANDÉN
Ledamot av Sp. Adv. Samf.

Rikstel.
75 76

Jur. Kand. MATHILDA STAEL VON HOLSTEIN
LILLA VATTUGATAN 14, 1 tr., vid Brunkebergstorg

Allm. Tel.
183 36

Testamenten, boutredningar, äktenskapsförord, familjerättsaker, hyres-
ärenden, fastighetsförvaltning, juridiska uppdrag av alla slag,
Även skriftliga förfrågningar besvaras.

A.-B. John V. Löfgren & Co

Kungl. Hovleverantör

Riks 429 Fredsgatan 3 Stockholm A. T. 50 48

Sveriges äldsta, största och
bäst renommerade *specialaffär* i

Siden- och Ylle-
klänningstyger

Prover till landsorten sändas *gratis*
och *franco*

Telefon
539
Malmö

Perslow's

Siden & Manu- fakturaffär

Alltid nyheter i största urval

HERTHA

ÅRGÅNG VIII

JANUARI 1921

HÄFTE 1

“Gyllenåret.”

D iktare och siare ha lekt med drömen om en lycklig tid för jorden och mänskorna. Guldåldern går igen i gamla sägner. Var gång en hindrande damm brutits igenom, en ny dörr slagits upp mot framtiden, ha aningen och hoppet om en blidare tid skjutit växt.

När Danmarks kvinnor den 5 juni 1915 drogo till Amalienborg i festligt tåg för att på slottsplatsen vänta ut sina politiska rättigheters födslotimma, steg med sången från deras läppar, i Gyrithe Lemches ståtliga hymn, samma vinkande hopp:

Nye Vækster, underfulde
vælder vaagnende af Mulde.
Hvert et Skud mod Lyset baaret
hilser Gyldenaaret!

Vi svenskor stå nu där danskorna då stodo, 1921 är födsloåret för vårt politiska medborgarskap.

Vad vilja vi och vad hoppas vi? Är det mot ”Gyllenåret” vår tanke sträcker sig? Detta är självbesinningens stund.

Inte har väl någon av oss drömt om att kvinnorna, genom att komma med, skulle förverkliga det tusenåriga riket på jorden. Slik naiv tro kunna våra belackare pådikta oss. Men stridens hetta, som vi under många år stodo mitt uppe i, gav oss knappast tid till analys av vad vi verkligen skulle känna den dag vi sto-

do där med de medborgerliga rättigheter i vår hand, som vi krävde som våra.

Att de rättigheterna äro ansvarstunga plikter och frukter på gott och ont ha vi hela tiden vetat. I vilken grad de kräva offer av oss är troligen obekant för de flesta.

Det är inte bara att de inkräkta på somligas behagliga ro och sorglösa trevnad, på andras redan strängt upptagna arbetsdag, då de ålägga oss att veta och vilja nytt och annat än det som tidigare hört oss till. Sådant det politiska livet utformat sig betyda de ävenledes ett inkräktande på det personligaste hos oss, som är kvinnorna i särskild grad främmande. Partipolitikens kollektivitet, personens inordnande under massorna är ett våldförande av individualiteten, som kvinnorna ännu inte vetat av och som på grund av deras allmänna livsförhållanden, kanske också på grund av speciell läggning, är dem vida mera motbjudande än vad detta är för männen. Men de måste bringa offret att låta sig fösas med den övriga valboskapen till urnorna, att rösta på partiets befallning, att acceptera dagspolitikens kompromisser, om de över huvud taget skola vara med.

Kanske har en och annan tänkt att

Sen 1911, 1921

64

just härvidlag skulle kvinnornas inträde i det politiska livet betyda en ändring, det skulle komma an just på dem att här rensa upp och få in en sedligt högre norm. Att till en viss grad skulle just på denna punkt av dem ett "Gyllenårets" renare ideal förverkligas.

Långsamt, gränslöst långsamt kan något sådant ske. I detta nu ha kvinnorna att bringa offret av att acceptera förhållandena.

Det är med blicken fullt öppen för vilka offer, vilka ansträngningar, vilka svårigheter det politiska medborgarskapet ålägger oss, som vi få bereda oss att emottaga det. Något "Gyllenår" vare sig för oss själva eller till sina verkningskunna för visso inte den kvinnliga politiska rösträttens första tider bli. Men de kunna bli, och måste bli så, av självuppostrande betydelse för oss. Därur må framtidsbrodd spira.

Förslag till omläggning av Fredrika-Bremer-Förbundets organisation.

Vid årsmötet juni 1920 fick förbundsstyrelsen i uppdrag att i samråd med kretsstyrelser och ombud utarbeta förslag till en sådan omorganisation av Fredrika-Bremer-Förbundet, att detta jämsides med sin nuvarande verksamhet kunde möta det förändrade tidsläget krav och i större omfattning än hittills samla svenska kvinnor till gemensamt samhällsarbete.

För utförande av detta uppdrag tillätte förbundets styrelse tidigt på hösten en kommitté och uppmanade kretsarna att även insätta representanter. Denna anmodan hörsammades av i det närmaste alla kretsar, och under början av oktober hölls kommittésammanträden, varvid principerna för en omorganisation uppdrogos. Sedan ett på grundval av dessa principdiskussioner utarbetat detaljförslag varit ute på remiss hos krets-

styrelser och ombud har förbundsstyrelsen under en följd av sammanträden granskat förslaget och därvid givit det den form vari det kommer att framläggas för årsmötet 1921.

Förbundets program uttryckes i förslaget till nya stadgar på följande sätt:

»Förbundet, som bär Fredrika Bremers till fortsatt utveckling förpliktande namn, vill samla svenska kvinnor till gemensamt samhällsarbete, befordra deras duglighet och känsla av ansvar såsom medborgare, uppfostrare och arbetare inom olika områden samt verka för förbättrande av kvinnans ställning i hem, samhälle och stat.

Förbundet är politiskt neutralt.»

Förbundets arbetsätt kommer till uttryck i stadgeförslagets andra paragraf, som lyder:

»För vinnande av sina syften följer

förbundet lagstiftningsfrågor och söker påverka den allmänna opinionen samt upprätthåller: a) en byrå i Stockholm med huvudsaklig uppgift att inom området för förbundets verksamhet inhämta och meddela upplysningar samt utgöra sambandet mellan förbundsstyrelsen och förbundets olika avdelningar; b) upplysningsarbete bland kvinnor i allmänna samhällsfrågor i form av föredrag, kurser m. m.; c) en stipendieinstitution för beredande av yrkes- och studiestipendier för unga kvinnor; d) utbildningsanstalter inom en del kvinnliga arbetsområden; e) samt andra arbetsorgan.»

Med avseende på förbundets ledning föreslås den förändringen, att styrelsen skall bestå dels av 18 ordinarie medlemmar, av vilka 9 skola vara bosatta i Stockholm med omnejd och 9 i landsorten, dels av 15 suppleanter, av vilka 6 skola vara bosatta i Stockholm med omnejd och 9, bosatta i landsorten, vara personliga ställföreträdare för de nio ordinarie medlemmarna i landsorten. De av styrelsens ordinarie medlemmar och suppleanter, som äro boende i huvudstaden eller dess omedelbara närhet, skola utgöra förbundets förvaltningsutskott.

Då den föreslagna styrelsen kommer att hava sina ledamöter spridda över hela landet, kan den naturligen ej sammankomma så ofta som förbundets styrelse hittills brukat. Vid förslagets uppgörande har man tänkt sig att den nya styrelsen skall i regel ha tre sammanträden om året. Ett sådant skall förläggas under höstmå-

naderna och två omkring årsmötet. Ett större antal ordinarie styrelsesammanträden har man med hänsyn till de långa avstånden i vårt land icke vågat räkna med. Emellertid är det nödvändigt att under den nya ordningen förbundets handlingsförmåga icke inskränkes. Med hänsyn härtill har det varit oundgängligt att beklåda förvaltningsutskottet med nog så vidsträckt befogenhet. Utskottet får sålunda i uppdrag att handha förbundets ekonomi; endast ekonomiska frågor av större räckvidd skola hänskjutas till styrelsen. Vidare får förvaltningsutskottet rättighet att göra framställningar till offentliga myndigheter m. fl. i frågor, som kräva skyndsamt, samt med avseende på frågor, angående vilka förbundet förut gjort uttalanden eller vidtagit åtgärder, under förutsättning att frågans fortsatta handläggande går i enahanda riktning som i det föregående.

Förslaget att halva antalet av styrelsens ordinarie medlemmar skola vara bosatta i landsorten är tillkommet i avsikt att öka inflytandet av förbundets landsortskretsar och i landsorten bosatta medlemmar på arbetets ledning. Även har man därigenom velat vinna ett större utbyte mellan förbundets olika avdelningar samt uppnå ett rikare arbetsresultat. I samma riktning äro även en del bestämmelser föreslagna i stadgar eller arbetsordningar avsedda att verka.

När viktigare ärenden föreligga till behandling inom förvaltningsutskottet, skall underrättelse därom utgå till styrelsemedlemmarna i landsorten i

så god tid, att dessa kunna begära styrelsens sammankallande, om de så skulle önska. Överhuvudtaget åligger det utskottet att hålla styrelsen i dess helhet underrättad om det fortlöpande arbetet. Angående frågor av större räckvidd skall förvaltningsutskottet även lämna förhandsunderrättelser åt kretsstyrelserna, som äga att däröver avge yttrande. Även i övrigt skola mellan de allmänna mötena kretsar och ombud erhålla meddelanden om förbundets verksamhet.

Med hänsyn till förbundets ekonomiska ställning och de ökade kostnader omorganisationen kommer att medföra har förbundsstyrelsen föreslagit höjning av avgifterna till 5 kr. för årligt betalande medlemmar och till 100 kr. för ständiga medlemmar.

I förslaget bibehålles röstning per capita vid förbundets allmänna möten.

Ett förslag att endast representanter för kretsarna skulle utöva rösträtt

har icke kunnat upptagas, då det största antalet förbundsmedlemmar alltjämt äro direkt anslutna till förbundet utan att tillika tillhöra någon krets. Givetvis vore det ur flera synpunkter mycket fördelaktigt om en fullständig kretsindelning kunde genomföras inom förbundet. Omorganisationskommittén har gjort ett principuttalande i denna riktning, och paragrafen om upprättande av kretsar har fått en framskjuten plats i de nya stadgarna för att markera betydelsen av sådan sammanslutning. Genom tillkomster av nya kretsar skulle förbundets medlemsantal och inflytande ökas liksom det ömsesidiga utbytet och livaktigheten i arbetet. I avvaktan på en utveckling, som leder till ett fullständigt genomförande av kretsindelningen, är det förslag till omorganisation, vilket nu föreligger, att betrakta som en åtgärd under tiden, ett provisorium.

Till Agda Montelius' minne.

När vi förlorat någon som är oss mycket kär och som betyder mycket för oss, gripas vi av en längtan att träffa tillsammans med andra, som känna på samma sätt som vi. Det är denna längtan som drivit oss att be er komma hit i afton så att vi tillsammans skulle få tala om Agda Montelius, om vår kärlek till henne, vår tacksamhet, vår saknad, påminna varandra om vad hon sade och vad hon gjorde medan

hon gick här nere ibland oss ännu delvis skymd av förgängelsens klädnad och låta våra tankar följa henne dit där denna klädnad nu är avlagd.

Blir hennes kära bild så rätt levande för oss, blir den oss till hjälp i vår strävan fram på den väg dit hon gått före oss och dit hennes fotspår ännu lysa, vägen till det eviga ljuset, till den eviga kärleken."

Så föllo fru Lizinka Dyrssens ord

den afton strax före jul, den 18 december, då Fredrika-Bremer-Förbundet samlat närstående, vänner och beundrare av Agda Montelius till en minnesfest i Läkaresällskapets stora sal i Stockholm.

Ett stort porträtt av fru Montelius på ett staffli omgivet av gröna växter, en skål med blommor på bordet bredvid, var hela dekoreringsen, den stämmingsfullaste och lyckligaste funna. Främst i salen syntes den avlidnas make och närmaste släktingar. Bland de många kända och framstående personer, som kommit för att fira hennes minne, skönjdes Selma Lagerlöfs gestalt.

Det var Lotten Dahlgren som höll minnestalet. Det är på en gång tungt och ljuvt att samlas till en fest kring Agda Montelius' minne, började hon, tungt att veta, att hon nu är blott ett minne, ljuvt att känna att en sådan som hon funnits till. — Så gick hon vidare och tecknade hennes bild, berättade om personliga hågkomster av henne, drag ur hennes levnad som genom andra kommit till hennes kunskap. Hur Agda Montelius en gång i en intim krets talat om sina fantasier som barn, hon, yngsta flickan bland äldre bröder, som pinades av föreställningen att vara dem underlägsen därför att hon inte var en gosse. Hennes dröm blev att vara en riddare, i svart rustning med självlysande stjärna på hjälmen, som i spetsen för en kvinnohär skulle bekämpa de onda makterna i världen. Senare hade den svarta riddaren fått vika för drömmen om att bli sin fars, generalens — eller dåvarande överstens — adjutant. Fadern, som sökte förklara för barnet det militära pliktbudets järnhårda krav, hade slutat

med att säga, att det vore nog på annat sätt som hon skulle komma att göra nytta i världen.

Symboliska hade barnets fantasier varit. Hon kom att gå i spetsen för en kvinnohär, och sannerligen kom hon till att göra nytta för sig i världen. Tidigt gift, vid 21 års ålder, togs hon först och starkt med i sin mans vetenskapliga intressen. Så kom åttiotalet, mättat av reformiver och sociala strävanden. Agda Montelius var mindre än någon ägnad att stå utanför. På det filantropiska området gjorde hon då sina första lärospån som verksam samhällsmedlem. Från hjälparbetet bland de fattiga inom sin församling, blev det hon som organiserade vår fattigvård i stor skala.

Det arbetet, känt och ärat som det är, blev åter för Agda Montelius den naturliga övergången till Fredrika-Bremer-Förbundets kvinnoaksarbete. Ehuru några år skulle förgå innan hon blev en av förbundets mera aktiva medlemmar, var hennes namn ett av de stiftande ledamöternas år 1886. Redan tidigt blev hon sedan ledamot av styrelsen, men först efter friherrinnan Adlersparres död och sedan dåvarande manlige präses allt oftare anmälde förhinder, kom hon att rycka in som ledare av förhandlingarna. Snart nog ordinarie ordförande saknades hon aldrig utan tvingande skäl som presiderande vid styrelsens bord, lugn, klar, harmonisk, medlande och utjämnande.

Under de långa åren stod hon sedan i spetsen för arbetet, med sin kraft inriktad på att realisera förbundets uppgift, som hon själv en gång preciserade så:

”Det drömda yttersta målet för F.-B.-F. har varit och är att få hjälpa till att bygga upp ett nytt samhälle, grundat på rättfärdighet, där man och kvinna hand i hand, var efter sin särskilda begåvning, söka utveckla mänskligheten till något helt annat och högre än vad den nu är.”

Bittert måste det kännas för den, yttrade till sist minnestalarinnan, som offrat hela sitt livs bästa kraft på uppbyggande arbete, att få uppleva världskriget och se så mycket av det man arbetat för kastas över ända. Agda Montelius blev i själva verket ännu ett av världskrigets i millioner räknade offer. Dess fasor och olyckor blevo för henne en tårnande sorg, och så in på livet kom hon i sitt välgörenhetsarbete det moraliska elände, som i ännu högre grad än det materiella grep omkring sig bland folket, att det lär funnits stunder då allt sviktade för henne, själva hennes tro på mänskligheten. Vål hade freden i viss mån kommit med återväckt hopp, i själ och botten var ju hennes natur av en ljus och optimistisk läggning, men den sista sjukdomen kom, kraft fanns inte längre att stå den mot och hon gick in i den eviga vilan, in i det sista fylld av öm omtanke för de sina och för alla, med uttryck av kärlek och tacksamhet.

”Äkta, enkel, gudomlig godhet”, med dessa Fredrika Bremers ord tillämpade på Agda Montelius och hennes liv och med Geijers innerligt sköna versrader:

Men jag ej klagar flyende dagen,
ej mig förfäras stundande natten,
ty av den kärlek, som går genom världen,
föll ock en strimma in i min själ,

slutade Lotten Dahlgren sitt minnestal.

På maning av henne reste sig då alla i en minuts tyst, tacksam och vördnadsfull hyllning av Agda Montelius' minne.

* *

*

Fru Ellen Tiselius läste därpå upp en av Ebba Pauli skriven sagodikt om Agda Montelius' banbrytande verk inom fattigvården. Den återkallade i stark och rik stämning ljudet av den ensamma röst, som åter och åter höjde sig för att begära annat och mera för de fattiga och hjälpbehövande än det schablonmässigt utdelade understödet. Den ensamma stämman, som i sitt yrkande på att de penningar givande också måtte ge sig själva i det arbetet, äntligen till sist fick resonans för sitt varmhjärtade krav och därmed hade banat väg för en stor idéns realiserande.

Minnesfestens högtidlighet bars vidare upp av fru Lillemor Gagge-Montelius' sköna sång. I Geijers innerliga och ljuva toner, i Rydbergkantantens härliga strofer band den musikens harmoni till de minnets, förförändets och saknadens ord, som vibrerat genom salen.

E. K—n.

Kringblick.

Rösträttsalliansens efterkonferens. Internationella kvinnorösträttsalliansens styrelsesammanträde i London den 29 nov.—5 dec. var sista yttringen av den aktiva internationalism, som varit bestämmande för kvinnoorganisationerna under det gångna året. Londonmötet var betingat av nödvändigheten att reda upp med det efterarbete, som givetvis fanns kvar efter alliansens stora kongress i Genève i juni. Rena expeditiönsärenden må-

ste entledigas. Därutöver blev det emellertid, naturligt nog, en hel del viktiga och på djupet gående frågor som diskuterades av styrelsen.

Mrs Chapman Catt har i decembernumret av *The International Woman Suffrage News*, vår gamla välkända *Jus Suffragii*, en hälsning till de skilda länderna med anledning av styrelsemötet. Hon talar om hur det varit fyllt av den gamla andan, av hopp, beslutsamhet och mod. Hon talar om hur alliansen tidigare fyllt en stor uppgift genom att förena de olika ländernas kvinnor i arbetet för en gemensam sak, rösträtten, men att den i framtiden har en ännu mycket större uppgift: att förena de många ländernas kvinnor i ett internationellt förstående av var och en nations politiska problem och i vad mån dessa problem beröra det största av alla internationella problem: sättet att få bort kriget ur världen. De rösträttsägande kvinnorna ha härvid, om någonsin, en allvarsam plikt att taga på sig, det behöves en genomgripande revision av internationell lag och uppfattning i detta hänseende, för detta behöva kvinnorna mobiliseras. Det är ingen tid att slå sig till ro, en olycklig värld ropar till dem sitt "framåt marsch".

Av de praktiska åtgärder som styrelsen hade att befatta sig med må här nämnas uppriktandet av tre internationella kommittéer för att främja det allmänna arbete för kvinnornas rättigheter, som Genèvekongressen upptog i alliansens program. Den första av dessa kommittéer sysslar med frågan om gift kvinnas nationalitet, den andra med kvinnornas rätt till arbete och lika-lönprincipen, den tredje med en-moralståndpunkten, prostitutionens och de veneriska sjukdomarnas problem. Medlemmarna av dessa kommittéer skola utses inom de skilda länderna; kommittéerna ha att till nästa kongress, maj 1922 i Paris, vara färdiga med förslag till gemensam lagstiftning i dessa frågor för de olika länderna.

Frågan om att kunna få en kvinnornas egen representant i Nationernas förbunds sekretariat dryftades livligt. Styrelsen uttalade sig för det nödvändiga och viktiga härav och var enhälligt av den åsikten att jur. kand. fru An-

na Wicksell vore den lämpliga på denna post och uppställde henne för sin del som kandidat.

Tiderna äro sådana att det är av direkt intresse att nämna att vid sidan av Amerikas, Frankrikes, Storbritanniens, Schweiz' och Italiens representanter i styrelsen också infunnit sig fruarna Anna Lindemann och Adèle Schreiber-Krieger, Tyskland.

Vid det internationella rådsbordet. Nationernas förbunds första rådskonferens är hållen och lyktad under det gångna året. Principen att lämna platser och uppdrag öppna lika för män och kvinnor hade från början accepterats. När det så gällde representationen vid delegerademötet i Genève var det inte alltför många av de anslutna länderna som praktiskt tillämpade det teoretiskt gjorda medgivandet. Så mycket mera glädjande för oss häruppe i nordnorden är det att det var de skandinaviska länderna som gjorde en början. Själva hade vi ju jur. kand. fru Anna Wicksell med som suppleant för ordinarie delegerad, i samma egenskap hade Norge nämnt professor Kristine Bonnevie, och Danmark hade sänt Henni Forchhammer, vice ordförande i Danska Kvinnors Nationalråd, som sakkunnig på de speciella kvinnofrågornas område.

I själva julaftonsnumret av *The Woman's Leader* skriver fru Wicksell om sina intryck från Genève. Organisationsarbetet har hon för sin del funnit vara särdeles lyckligt grundat. Beslutet att de delegerade skola sammanträda den första måndagen i september varje år anser hon av vittnande betydelse. Att varje år, helt automatiskt, världens alla länder — ty det *kan* inte dröja länge, menar hon, förr än alla äro med, möjligen med någon reservation för Ryssland — sända representanter till Genève, vilka rådslå om världspolitik, världens önsknings och världens behov, säger hon, måste betyda att världspolitik har upphört att vara en affär staterna emellan två och två genom deras kanslier. Det har dock genom detta blivit allmän, internationell angelägenhet, även om det, givetvis, kommer att ännu taga lång tid innan gamla, dåliga vanor komma bort.

Fru Wicksells slutomdöme är att förbundet gått till sitt arbete med verkligt god vilja, och hon menar att det nu är var och ens av de enskilda människorna plikt att komma denna goda vilja att skjuta växt.

Henni Forchhammer var den första av de kvinnliga deltagarna som tog till oröet vid Genèvekonferensen. Ämnet, som var uppe till behandling, var den skamliga handeln med

kvinnor och barn, och hon lade fram sina synpunkter på en utomordentligt god engelska, klart och koncist. Det beslut, som fattades, gick också i linje med hennes uppfattning, en kommitté tillsattes för att undersöka förhållandena i Armenien, Mindre Asien, Turkiet och närliggande länder, där deporterade kvinnor och barn utsatts för de hemskaste öden.

Österrikiskorna och de politiska partierna.

Förliden höst ha i Österrike valen till nationalförsamlingen ägt rum för andra gången sedan revolutionen gav kvinnorna rösträtten och de således inte längre äro stumma åskådare utan aktiva deltagare. Men huru olika ha förhållandena inte blivit mot vad vi väntade oss.

Vid de första valen i februari 1919 behärskade ännu omvälvningens upphetsning alla sinnen. Framför allt väntade man av den då sammanträdande nationalförsamlingen att den skulle inaugureras ett nytt tidsskede och att kvinnorna skulle vara behjälpliga därvid. Alla partier ställde upp kvinnor som kandidater, visserligen icke på alltför säkra platser — vilket gjorde att ledarinnorna voro upprörda över att framstående och dugliga kvinnor sattes efter medelmåttiga män —, men dock så att det inte fanns något parti, som inte hade sin kvinnliga kandidat, inget parti som inte körde med slagordet om kvinnornas politiska rättigheter, framför allt inget, som inte till det yttersta utnyttjade kvinnornas arbetskrafter vid valen.

Och nu? Det måste fastslås som ett faktum att kvinnorna inte spelat någon roll i förra årets valkamp. Socialdemokraterna voro det enda parti, som ställde kvinnorna på platser med någon som helst utsikt till framgång att bli valda. På alla de andra partilistorna stodo de lägst nere, medtagna endast för att olusten för kvinnornas politiska medarbetarskap inte skulle springa för starkt i ögonen och för att inte förlora de kvinnliga väljarnas röster. Härigenom uppstod ett ömsesidigt kyligt förhållande. Om det är otvivelaktigt att partierna skjutit undan kvinnorna, så är det också säkert att kvinnorna fyllts av leda och att mängder av dem icke till något pris skola kunna förmås att återigen delta i en valstrid.

Man frågar sig hur sakerna kommit till denna punkt efter kvinnornas decennierlånga kamp för rösträtten.

Förklaringen är enklare än den synes vid första blicken. Till att börja med ha kvinnorna under sin politiska kamp aldrig stridit för avslutning till ett bestämt parti utan

för sina rättigheter som kvinnor och för en plattform, varifrån de kunna göra dessa gällande. Att det politiska inflytandet i dessa dagar är en lek-boll inom partierna är en olycka som kvinnorna alltför ofta beklagat, i all synnerhet som de icke känna sig solidariska med något av dessa partier och som det andra återstående alternativet, grundandet av ett eget kvinnoparti, något som man i Tyskland och Österrike åter och återigen tänkt på, icke kan anses ändamålsenligt.

Kvinnorna vilja inte skilja sig från männen och leva som i ett politiskt ghetto utan de vilja gemensamt med männen strida för sina rättigheter. Visserligen ges det punkter, i fråga om vilka de flesta kvinnor äro eniga, men detta är icke tillräckligt för att därpå bygga bildandet av ett eget parti, då kvinnorna i själva sin världs-åskådning intaga starkt differerande ståndpunkter och på den grund dragas till de olika politiska partierna med deras i stora viktiga frågor preciserade säruppfattningar. Därför ha kvinnorna också i större eller mindre grad alltid underhållit förbindelser med de manliga partierna. Under-söker man nu hur härmed förhåller sig, finner man att det står till på följande sätt här hos oss i Österrike.

Socialdemokraterna äro de enda, som på allvar tagit sig an kvinnornas rättigheter och som taga kvinnorna med som likberättigade kamrater i arbetet inom partiet. Kvinnorna ha med hela sitt hjärta gått upp i arbetet och därvid gått så långt att de alltid underordnat kvinnointressena

för partiets. De ha härför inhöstat som lön, att deras fordringar upptagits i partiprogrammet — på andra plats.

De kristligt sociala kvinnorna stå likaledes i sitt partis — och sin kyrkas tjänst. När det överhuvud inom dessa kretsar varit tal om kvinnornas rättigheter, har detta icke skett för rättens skull i och för sig utan för att ta upp konkurrensen med de framstegsvänliga kvinnorna, för att visa kvinnorna att de ha att hoppas även av kyrkan ett hänsynstagande med avseende på sina önskningsar och för att förmå dem att ägna sig åt studier och yrkesarbete — på det att detta icke ensamt må omfattas av de framstegsvänliga och judiska kvinnorna.

För dessa de två största partierna betyda kvinnornas rättigheter blott ett medel att nå ett mål, icke ett självändamål.

Idéen om kvinnornas rättigheter som ett mål i och för sig kommer från medelklassens kretsar, bland vilka förkämparna uppstodo, de, som sökte sig nya vägar och hade att övervinna vägrödjarnas vedervärdigheter, som måste bära det hån, varmed de reaktionära möta allt nytt. Dessa senare avundades dem dock deras framgångar och efterapade dem — så pass mycket som oundvikligt var —, men de utgjorde alltid ett hinder när det rörde sig om att ställa upp nya mål.

I Österrike ha sedan länge de framstegsvänliga borgerliga männen utgjort ett svagt parti med föga inflytande. De omfattade snarare de nationella idealen än de kulturella eller kvinno-

rörelsens ideal, och kvinnorna ha inte fått något vidare understöd av dem i sina strävanden. Men det var från kvinnorna inom de framstegsvänliga borgerliga kretsarna, som kvinnorörelsen utgick, och de äro de, som i denna dag borde kallats att praktiskt tillgodogöra sig de nya politiska rättigheterna och som i denna kritiska tid, då avgörandet av frågan republik eller eller monarki skall fattas, borde vara med som utslagsgivande.

Men medelklassens kvinnor äro de, vilka landets nöd hårdast trycker, och detta är väl huvudorsaken, varför de nu bli borta.

De kvinnor, som väckte kvinnorörelsen till liv och uppehöll den, tillhörde kretsar där man väl inte var rik men dock skyddad för nöd. De hade tid till arbetet och även förutsättningarna för det. Den dag som är, äro i det närmaste alla tvungna att förvärva sitt livsuppehälle och dessutom genom de sorger de tunga krigsåren medfört, genom den undernäring de, ännu mer än arbeterskorna, lidit av, så försvagade, att de inte kunna taga något ytterligare arbete på sig. På många av dem vilar också hela omsorgen om deras hushåll, de måste förrätta det husliga arbete, som förut en tjänarinna gjorde åt dem, och de skola, med de ständigt stigande livsmedelsprisen som inte stå i någon proportion till inkomsterna för en familj av medelklassen, söka få debet och kredit att gå ihop.

Under sådana omständigheter fattas det kvinnorna tid och framför allt förutsättning för att kunna ta del i

det politiska livet. De äro utmattade i den grad att krafterna ej stå bi, och då skulle de ändå kunna ta upp den svåra kampen att göra sig gällande inom sitt parti! De sönderfallande, oeniga borgerliga partikretsarna skulle de ingjuta nytt liv, nu vid vändpunkten i Österrikes historia! Väl vore det en vacker uppgift, men den är icke för pinade, övertrötta kvinnor. De ha också för litet förtroende för de borgerliga politikerna för att göra några uppoffringar för dem, och så understödja de i stor mängd socialdemokratien, vilkens ärliga vilja till republik man ej kan betvivla; en del ha även, såsom redan antytts, förlorat allt förtroende för politiken. Men först och sist, nöd och umbäranden trycka kvinnorna till den grad, att politiken förefaller dem som en sorts lyx, för vilken de ej ha tid, och därför stå vi inför det sakförhållandet, att kvinnorna varken uppskatta ej heller nu bruka den dyrt omkämpade rättigheten.

Att de borgerliga politikerna emellertid utan vidare lämna kvinnorna å sido och ej göra de största ansträngningar för att vinna deras medverkan bevisar dessas oförmåga och oförstånd.

OLGA MISAR.

Fredrika-Bremer-Förbundets stipendier 1921.

Från Fredrika-Bremer-Förbundets Allmänna stipendiefond utdelas under 1921 följande stipendier:

Universitetsstipendier: 475 kr. (Stockholms stads stipendium) för studier för jur. kand. examen vid Stockholms högskola.

Utbildning vid högre lärarinneseminarium: 275kr. (Göteborgs- och Bohusläns stip.); 225 kr. (Jönköpings stip.); för kurs vid Kungl. Högre lärarinneseminariet 700 kr. (Malmöhus läns stip.).

Utbildning vid folkskoleseminarium: 400 kr. (Norrbottens läns stip.); 300 kr. (Södermanlands läns stip.); 225 kr. (Värmlands läns stip.); 230 kr. (Kristianstads läns stip.); för kurs vid Umeå folkskoleseminarium 325 kr. (Västerbottens läns stip.); för kurs vid Falu folkskoleseminarium 290 kr. (Kopparbergs läns stip.); för kurs vid Rudebeckska folkskoleseminariet i Göteborg 350 kr. (Malmöhus läns stip.); för kurs vid Atheneums folkskoleseminarium 400 kr. (Stockholms läns stip.).

Kurs vid småskoleseminariet i Lund: 350 kr. (Malmöhus läns stip.).

Kurs vid Fredrika-Bremer-Förbundets skola för kvinnlig yrkesutbildning: 550 kr. (Östergötlands läns stip.).

Fullständig sjukvårdskurs: 300 kr. (Södermanlands läns stip.); 275 kr. (Göteborgs och

Bohus läns stip.); 320 kr. (Älvsborgs läns stip.); 300 kr. (Kronobergs läns stip.);

Kurs vid Samarithemmet i Uppsala: 225 kr. (Uppsala läns stip.).

För kurs i trädgårdsskötsel: 275 kr. (Skaraborgs läns stip.).

För konstindustriella studier: 275 kr. (Skaraborgs läns stip.),

För telegrafkurs: 400 kr. (Västernorrlands läns stip.).

För lärarinnekurs i hushålls ekonomi: 225 kr. (Jämtlands läns stip.).

Språkkurs för utbildning till handelskorrespondent: 625 kr. (Östergötlands läns stip.).

Kurs vid Hemskolan i Uppsala för utbildning till hembiträde: 290 kr. (Kalmar läns stip.).

Villkor för sökande av länsstipendium: att vara och två år omedelbart före ansökan ha varit skriven i det län, vars stipendium sökes.

Ansökan åtföljd av bevittnade avskrifter, av kunskapsintyg samt läkare- och mantalsintyg ställas till Fredrika-Bremer-Förbundets stipendienämnd, Klarabergsgatan 48, Stockholm, före den 15 februari.

Närmare upplysningar genom sekreteraren, adress som ovan.

Lettiskan.

I.

Jag har blivit ombedd att skriva om de lettiska kvinnorna. Om deras framtidsdrömmar och nutidssträvanden, om lettiskans deltagande i det politiska livet och om hennes insats i det sociala arbetet, om rösträttsfrågan och annat mer. Med ett ord, om kvinnosaken sådan den ter sig i det unga Lettland. Men för att göra lettiskans ställning klar, måste jag genast i början betona att en kvinnofråga där aldrig existerat och väl aldrig kommer

att existera. Åtminstone inte i samma mening som den gör det i Sverige.

Sedan urminnes tider har lettiskan stått vid mannens sida och har med honom burit de tunga bördor vilka ödet beskärt det lettiska folket, och så är det självklart att detta kamratskap fortfar och kommer att fortfara nu när landet synes gå en ljusare framtid till mötes.

Lettland, så nära dess öde en gång var förknippat med Sverges, kan väl

betecknas som terra incognita för de flesta svenskar, så vitt det gäller det lettiska folket. Endera känner man i Sverige litet eller intet om letterna eller, och detta är vida värre, se vi dem med tysk-baltiska ögon.

Ett litet folk, om det jämföres med de fordom så mäktiga grannarna i öster och väster, men ett stort folk om det mätes efter de oerhörda lidanden det uthärdat utan att duka under, om sådana faktorer som uthållighet, tålmod och trohet mot sig själv tagas i betraktande.

Det är något oändligt gripande att se hur detta lilla folk efter århundradens långt förtryck nu reser sig och att bevittna hur letterna sträva att komma i åtnjutande av de kulturens skatter, vilka hitintills undanhållits dem. Inklämt mellan de stora grannlanden i öster och väster, förtryckt och ringaktat av det folk, vilket inkräktat letternas uregna land och tillvällat sig makten där, har det lettiska folket det oakttat förstått att under långa, mörka århundraden bevara och utveckla sin nationella egenart och har väl därigenom givit det bästa beviset på att det har rätt till eget självständigt liv.

Ett svagt och obegåvat folk hade väl för länge sedan givit tappt inför allt det svåra letterna varit utsatta för, men dessa svårigheter tyckas hos dem ha utlöst en förut oanad energi.

I en följande artikel skall jag närmare redogöra för den ställning kvinnorna intaga i detta unga land, men denna gång må det tillåtas mig att berätta om lettiskan sådan jag lärde

känna henne under det nödens år som jag med min familj tillbringade i en liten lettisk småstad. Och det är då tre kvinnor, av vilka den ena nästan var ett barn, som framför alla andra framstå för min inre syn: en gammal kvinna, vilken tålig och osedd uppfyllde löftet till en död, flickan med offerviljan och den unga kvinnan, som leende och rådig räddade min sons liv.

* *

För att rädda mina barn undan hungern hade jag med dem sommaren 1918 lämnat vårt hem i Petrograd och hade efter åtskilliga vedermödor slutligen hamnat i den lilla staden Wenden. Det rådde stor bostadsbrist där på grund av den myckna tyska militären, och vi måste tränga ihop oss i ett par möblerade rum, vilka vi efter långt sökande funnit hos en gammal tysk fröken. Det är om tjänarinnan där, en lettiska, som jag nu vill berätta: Hon var liten och oansenlig, men hade fina, angenäma drag och skulle sett bra ut om inte puckeln varit; men den gjorde henne besynnerlig och grotesk. Hon gjorde allt för att dölja den, och mången raffinerad modedocka skulle förvånats över de knep den gamla härvid använde. Men puckel förblir puckel, även om den av sin ägarinna tituleras . . . sned axel. Det märkvärdiga med puckeln var, att den så att säga blivit hennes livs innehåll. Om den talade hon, över den grät hon, och jag är övertygad om att hon skulle ha känt en viss tomhet om hon plöts.

ligt blivit av med den. Hon höll sig så rak omständigheterna medgåvo och var alltid mycket snygg och prydlig. Rask var hon och vänlig mot oss vuxna, men barn tålde hon inte; isynnerhet inte pojkar. »De är elaka och grymma», plägade hon säga, och jag, som ett par gånger bevittnat hennes sammanstötningar med gatans ungdom, måste ge henne rätt.

Sent omsider fingo vi fatt på en våning och flyttade dit, och så försvann Betty ur mitt liv och jag ur hennes, och det var först framåt våren som jag åter fick höra talas om henne. Det är om detta jag nu vill berätta.

Fasansfulla månader lågo bakom och framför oss. Tyskarna hade strax förut överlämnat staden åt bolsjeviker, och en av de första som flydde undan dem var Bettys gamla fröken. Hon hade då blivit passgumma och passade bland andra också på en sjuttonårig skolpojke, som bodde i samma gård som hon. Gossens föräldrahem låg omkring 120 verst från staden, hans anhöriga besökte honom sällan, och så hade Betty åtagit sig att se om hans kläder och styra om tvätten. I början av november sjuknade pojken svårt i influensa. Sjukdomen slog sig på lungorna, och om några dagar var gossen död. Det hade gått så hastigt, att bud till föräldrarna inte hunnit sändas, och det var Betty, hon som inte kunde tåla pojkar, som hade skött pojken och vakat hos honom tills allt var över. Han hade nog förstått hur illa det stod till med honom och hade ängslats svårt vid tan-

ken på att inte ens som död få komma hem. Så gav då Betty löftet att skaffa hem honom, levande eller död, och när allt var förbi stred hon som för livet med myndigheterna, vilka ville ta sig an begravningen, för att få behålla den döde och uppfylla löftet hon givit. Hon skaffade bräder till kistan, svepte pojken i sina minst slitna lakan och fick fatt på en häst och ett gammalt skrangligt åkdon. Men när kistan blivit ställd på vagnsbotten fanns där ingen plats för den gamla, om hon inte ville sitta på själva kistan. Och så måste hon gå till fots. Gå mer än 120 verst. Och hon var över sjuttio år.

Det var på senhösten detta hände. Regnet silade ned, tätt och oavbrutet, och mörkret föll på redan tidigt på eftermiddagen. Vägarna voro bottenlösa och fötterna blevo blytungta av den sega leran, som klumpade sig under sulorna. Färden gick över höga backar, vilka på andra sidan stupade lika brant ned, den förde genom långa skogar, där trädrötterna ormlikt slingrade sig över den smala stigen och vagnen flera gånger hotade att stjälpas. Jag känner delvis vägen de måste färdas, och jag tycker att det är ett under att de nådde fram. Den gamla hade alltid varit försynt och rädd att besvära, och så hade hon inte försökt att få nattläger i någon av de gårdar de passerade, väl vetande att slik gäst, som den hon hade i följe, ingenstädes är gärna sedd. Hon hade väl också knappast nänts lämna pojken ensam ute i höstmörkret, medan hon i någon stuga värmdes sig framför spiseln.

När mörkret föll på och blev så ogenomträngligt att varken hon eller den gamla illa skodda hästen kunde treva sig fram, slog hon upp sitt läger, det vill säga stannade i närheten av någon människoboning. I bästa fall under ett par träd, men en gång på öppna fältet. Jag kan så väl föreställa mig hur hon satt där, liten och sammankrupen under den oundvikliga gråa duken, och jag vill så gärna tänka mig att hon då glömde puc-keln, glömde att hålla sig rak och tillät sig att riktigt sjunka ihop. Inte en enda liten lykta tände vår Herre

däruppe i skyn, och i tryckande, ogenomträngligt höstmörker, medan regnet silade ned, tätt och oavbrutet och blötte igenom både henne och den döde, bidade den gamla en ny dags gryning för att sedan, tålig och osedd, fortsätta färden mot det avlägsna målet. Men kanske vaknade under dessa nätter en sen moderlighet i det gamla sammanskrumpna hjärtat, kanske gav dödsvakan ute i mörker och regn de återstående åren det innehåll hennes karga liv ditintills saknat.

EVA SUNDBLAD.

Notiser från bokvärlden.

Från själens vägar. Religionspsykologiska utkast av *Emilia Fogelklou*. Albert Bonniers förlag 1920.

I företalet till sina "religionspsykologiska utkast" gör Emilia Fogelklou en betydelsefull reservation mot själva särtagandet av ett själslivs-"område" från själslivets andra sidor och mot avgränsandet av religionen som "fack eller specialitet". Hon publicerar sina "erindringer från en tillryggalagd arbetsväg", emedan de "röja en strävan att återge det religionspsykologiskt karakteristiska just i dess organiska samband med det mänskliga själslivet i övrigt."

Emilia Fogelklou är som få hemmastadd på "själens vägar", och allt vad hon skrivit röjer att hon icke är med om den mekaniska fackindelning, som isolerar "religionen" från livet i övrigt, isolerar "områden" i själslivet, som om det vore fråga om kartritning eller annat avbildande av något som här utsträckning i rummet. Också i denna roll kän-

ner man igen hennes av vardagslogikens "spanska etikett" obekymrade grepp på själsfakta och själsfaktorer.

De med olika titlar benämnda uppsatserna i boken äro ej kapitel utan avrundade essayer men stå i inbördes, nära sammanhang. Själva titlarna ge — som väl valda titlar böra — en bättre förutsättning om ämnesinnehållet än man i lika kort form kan uttrycka med andra ord: *Det religiösa själslivets uttrycksformer, Fromhet och vidskepelse, Ur legendbildningens värld, Dogmers kropp och själ, Naturmystik och andeliv, Helgonets själstyp och profetens, Genombrottets avspeglning i själslivet, Religion och illusion.*

Hela tiden är det fråga om psykologiska analyser, psykologisk orientering. Ingalunda är det blott de högre planen av det religiösa, som man här möter. Exempel tagas från och strålkastare riktas på mycket av det primitiva. Icke ens inför det mest groteska och främmande

artade förlorar denna psykologiska led-sagare spåret eller skymmes hennes stora, klara, allförbarmande blick.

HILMA BORELIUS.

Zachris Topelius. Utveckling och mognad. Av *Selma Lagerlöf*. Albert Bonniers förlag 1920.

Att Selma Lagerlöf skriver om Zacharias Topelius är som sig bör. Sagoberätterskan om sagoberättaren, dikterskan om diktaren.

Naturligtvis är det därför inte en vanlig biografi. Det är en saga om gossen och ynglingen som blev skald och författare, som blev en man och en kämpe med sina egna, valda vapen, mildhet och kärlek. En saga också om Finland i de tiderna. Hela landet står fram, med vita björkars grönska, med sjöars blänkande vatten, med älvars flöde och moars ödslighet, med den korta sommarens underbara glans och de långa vintrarnas karga köld och mörker. Hela folket finns där, i arbete och mörker, i kamp för sitt, i kärlek till Finland.

Det är en bedärande saga, sådan Selma Lagerlöf kan göra den, om en diktares liv, och den är alltigenom sanning och verklighet.

ELLEN KLEMAN.

Trotsiga viljor. Roman av *Gurli Hertzman-Ericson*. Åhlén & Åkerlunds förlag 1920.

Gurli Hertzman-Ericson har vågat sig på att skriva en bok som går några år tillbaka i tiden, det är ransoneringsåren här och det är de rödas tid i Finland. Jag använder uttrycket *vågat*, ty det är risk förenad med att begära intresse för detta, nu, i litteraturen. Så fort leva vi i dessa tider, så genomförbrukade äro vi också av det som hänt, att det fordras verklig energi att vända fantasien tillbaka mot det förna. Och frågan är om det finns häg till slik energiförbrukning.

Annars är det ju med van hand och god iakttagelseförmåga förf. gått till sitt

värv. Det avskilda ämbetsmannahemet på Stockholms Östermalm har förvisso sin verkliga motsvarighet, och de demokratiska genombrottsvägorna, satta i svallning av massorna, känna vi också till. De två världarnas möte koncentrerar sig i en förälskelsehistoria mellan två unga människor, som är fint berättad.

ELLEN KLEMAN.

Arbetsglädje. Lärdomar från Amerika av *Alma Hedin*. Albert Bonniers förlag 1920.

Denna bok är ägnad svenska arbetsgivare och arbetare och utgör, som under rubriken antyder, studieresultatet av en resa till Amerika, företagen för att få en inblick i arbetsförhållandena därstädes. Den är skriven med en tydlig uppriktig önskan att ge anvisning på vägar att ordna arbetet så, att det utföres med glädje och att det blir till vinning, både i det ena och andra avseendet för såväl arbetaren som arbetsgivaren.

Att en hel del gjorts i Amerika i detta hänseende vet man, fröken Hedin berättar om vad hon därav varit i tillfälle att själv konstatera. Kanske kunde man önskat någon nyansering i fråga om vad som presenteras såsom nytt och märkvärdigt. På senare år har här hemma på sina håll åtskilligt gjorts i denna väg. Inte heller nämner man lämpligen Hull House och Jane Addams såsom kända — över hela Amerika, hennes namn och hennes verk äro sannerligen bekanta även för andra än amerikanare och amerikafarare. Men detta är av underordnad betydelse. Boken innehåller saker av intresse och är rolig att läsa, därtill vill den vara till nytta, och kan nog också vara det.

ELLEN KLEMAN.

Insända böcker

Wahlström & Widstrand: **Allmän musikhistoria** av *Tobias Norlind*. Häft. 1, 2, 3, 4. — **Jaktlexikon**. Praktisk uppslags-

bok för jägare och naturvänner utarbetad av *Alarik Behm*. — **Svenskt fiskerilexikon** utgivet av *Carl H. Schager*.

Evang. Fosterlandsstiftelsens förlag: **Så gick det till**. Berättelser för barn av *Anna Jennings*. — **Grannarna mitt emot** och andra berättelser av *A—der*. — **Helgsmål**. En samling dikter av *Anna Ölander*. — **Bibliska berättelser enligt Lukas**. Bearbetning efter engelskan av *Ester Gustavi*. — **Vår tids predikan** av *Hans Berg*. Översättning. — **Ut i livet till full lycka** av *Adolf Hoffmann*. Översättning. — **Johannes uppenbarelse**. Korta betraktelser av *Nils Hylander*. — **Biblisk ordbok II**. utarbetad av *Oscar Bensow*. — **Trons stillhet och trons strid** av *Joh. Rinman*. — **Ensam med Gud** av *C. Skovgaard-Petersen*. — **Julgåvan**. Jultidning för hemmet 1920. — **Julottan**. De ungas tidnings julnummer 1920. — **Julkärven**. Illustrerad jultidning för barn 1920. — **Karl Cederqvist**. En banbrytare för Gallamissionen av *Nils Hylander*. — **Segervinnande**

bön och betingelserna därför av *D. L. Moody*. Översättning. — **Frideborg**. Folkkalender för år 1921. — **Varde ljus!** Tjugonionde årg. 1921. — **Biblisk ordbok** till Nya Testamentet. Utarbetad av *Oscar Bensow*. Häft. I.

Åhlén & Åkerlund: **Trotsiga viljor** av *Gurli Herzman-Ericsson*.

Albert Bonnier: **Från själens vägar**. Religionspsykologiska utkast av *Emilia Fogelklou*. — **Fantastiska noveller** av *Ossian Elgström*. — **Många damer och en man** av *Mathilda Malling*. — **Tord Ulfsson Vågvals** och hans giljarfärd. En sägen från gamla riksgränsen av *K. A. Melin*. — **Helena Nybloms sagor**. Med helsidesbilder av prins Eugen, Albert Engström, Carl Larsson, Lennart Nyblom och Olof Thunman. Ny upplaga. — **Dvärgprinsessan och andra sagor** av *Anna Wahlenberg*. — **Linjer** av *Ida Granqvist*. — **Tertit** av *Barbra Ring*. Översättning av *Irma Schildt*.

HERTHA 1921.

Det är med oförändrat program och samma antal häften som under föregående år HERTHA detta år utkommer. De ekonomiska svårigheter, som nutilldags gripa in på alla områden, ha emellertid nödvändiggjort en höjning av prenumerationspriset. Dock är det ett ringa tillägg som gjorts, den blygsamma summan av 50 öre. Givetvis är detta ej i proportion till de alla avseenden stegrade kostnaderna för tidskriftens utgivning. Man har dock ansett sig icke böra göra ett tyngre pålägg.

Förbundsmedlemmar erhålla sålunda tidskriften till ett pris av kr. 5:50, varvid prenumeration som förut sker direkt genom Fredrika-Bremer-Förbundets byrå, 48 Klarabergsgatan, Stockholm.

Icke-förbundsmedlemmar prenumerera å närmaste postanstalt eller i bokhandel. Pris för postupplagan är: $\frac{1}{1}$ år kr. 6:50; $\frac{1}{2}$ år kr. 3:50; $\frac{1}{4}$ år kr. 1:90. Lösnummer 65 öre.

Redaktion och expedition: 48 Klarabergsgatan^{II}, Stockholm.

Redaktionstid: Tisdagar och fredagar kl. 1—3. Allm. tel. 48 50. Riks tel. 27 62. Expeditionen: Kl. 11—4 varje söckendag. Allm. tel. 48 16. Riks 27 62.

Redaktionen.

FARE GLASBRUKS KONSERVGLAS

beprövat, hållbart fabrikat.

Inkoknings- och Torkapparater
Passermaskiner (större och mindre).

Skallmaskiner. Bärrensning-
apparater, Torkkollar och Bär-
kvarnar m. m.

Specialpriskurant på begäran. - Ständigt väl sorterat lager.

A.-B. Brising & Fagerström

R. T. 413. 1354

24 Regeringsgatan 24
STOCKHOLM

A. T. 5277. 8840

STÄNDIG UTSTÄLLNING AV

BRODERIER & KONSTVÄVNADER

MATERIAL OCH PÅBÖRJADE ARBETEN

RÅD VID INREDNING AV VÅNINGAR

ATELIER FÖR GOBELINLAGNING

A/B NORDISKA KOMPANIET

THYRA GRAFSTRÖM - STOCKHOLM

HEMTREVNAD

Praktisk tidning för hemmet utgiven av **Fredrika-Bremer-Förbundet**.

Redaktör: *Fanny Ekenstierna*.

Utkommer under 1921 med 24 åttasidiga nr. Prenumerationspris: helt år kr. 3:50, halvår kr. 2:—, kvartal kr. 1:—. Prenumeration sker å posten.

Innehåller berättelser, poem, levnadsteckningar, religiösa, etiska och sociala uppsatser, artiklar i diverse ämnen samt en rikhaltig praktisk avdelning.

Inbundna årgångar för 1917 kr. 2:— och för 1918 kr. 2:50 per exemplar.

INNEHÅLL

“Gyllenåret“.

Förslag till omläggning av Fredrika-Bremer-Förbundets organisation.

Till Agda Moutelius' minne.

Kringblick.

Österrikiskorna och de politiska partierna. Av *Olga Misár*.

Fredrika-Bremer-Förbundets stipendier 1921.

Lettiskan. I. Av *Eva Sundblad*.

Notiser från bokvärlden.

EN EKONOMISK HUSMODER
BORTSLÖSAR ICKE I ONÖDAN
EN KRONA HIT... EN KRONA DIT...

SVEA VÄXT

BLIVER - EN GÅNG PRÖVAT - SEDERMERA
HENNES FAVORITSMÖR.

Liksom även **SVEA GRÄDD**

för bordet, stekning och bakning.

Samma oöverträffade kvalité som före kristiden.